

Fra Udkant til Forkant

- ÆLDRE I DE TYNDT BEFOLKEDE OMRÅDER

Ældre Sagen

Indhold

- 3 Hent inspiration
- 4 Sammenfatning
- 9 Kollektiv trafik, flextrafik og nye initiativer
- 13 Internet og mobildækning
- 18 Sundhed og pleje
- 24 Kreditklemme, tomme huse og bæredygtig udvikling
- 30 Synergi og kreativitet i de nære samfund

HENT INSPIRATION

Borgere, interesseorganisationer, offentlige myndigheder, forskere og ikke mindst politikere slutter op om, at der skal handles konstruktivt og målrettet for at skabe de bedst mulige betingelser for livet udenfor de store byer. Igennem flere år har medierne beskæftiget sig med området ud fra snart sagt alle tænkelige positioner. Nogle præget af fordomme, andre af viden og engagement.

I 2015 har Ældre Sagen nedsat et ad hoc udvalg om ældre i de tyndt befolkede områder og de udfordringer, de møder i deres dagligdag. Hvilke problemer er der? Hvordan kan de løses - både på kort og på længere sigt? I denne publikation: "Fra Udkant til Forkant – ældre i de tyndt befolkede områder" - finder du udvalgets anbefalinger til netop dette: At bringe de tyndt befolkede områder på forkant.

Som udvalgets formand og medlem af Ældre Sagens bestyrelse, Thomas Berntsen, udtrykker det:

"Vi vil ikke kun pege på de problemer, der kan være forbundet med at bo på landet. Vi vil også fremhæve de positive ting."

Thomas Berntsen
formand

Niels Erik Thulstrup
Niels Tikøb Olsen
Ingelise Jeppesen
Villy Haslund
Kaj Kristensen.

SAMMENFATNING

Ældres liv i de tyndt befolkede områder er en vigtig dagsorden – ikke mindst for de ca. 167.000 65+årige, som bor her og udgør 21 procent af befolkningen i disse områder. I Ældre Sagen vil vi gerne være med til at finde og formidle løsninger på de problemer, der er ude i landet, både når det gælder politiske forslag og inspirerende eksempler.

I alt bor ca. 796.000 personer i landdistrikter længere væk fra de største byer svarende til 14 procent af hele befolkningen. I 2007 boede 18 procent af Danmarks befolkning her. Finanskrisen i 2008 og årene lige efter betød, at mange flyttede til byerne for at få arbejde.

Global tendens

At folk flytter til byerne er en global tendens. En tendens, der altså også gælder i Danmark, selvom de geografiske afstande er så forholdsvis små, at begrebet provins slet ikke burde eksistere og modsætningen mellem hovedstad og provins ej heller. Men det gør den altså alligevel.

Det Økonomiske Råd

I maj 2015 har Det Økonomiske Råd (DØR) i sin rapport, Yderområder i Danmark, redegjort for, at erhvervsindkomster, huspriser, uddannelsesniveau og erhvervsfrekvenser er lavere i de tyndt befolkede områder, hvor mange har mindst 30 minutter i bil til den nærmeste større by med mindst 45.000 indbyggere.

Integreret del af vores samfund

DØR's karakteristik bør give os endnu mere grund til at tænke konstruktivt og målrettet, så de tyndt befolkede områder kan forblive en integreret del af vores samfund. De har kvaliteter, som mange sukker efter: Natur, fællesskab og hjælpsomhed. I skarp kontrast til den individualisering og det effektivitetspres, som præger storbyerne. Populære tv-programmer som Bonderøven og Camilla Plum og Søren Ryges mad- og haveprogrammer taler til nogle fælles værdier i os. Et fundament, som ikke må forsvinde.

Fem temaområder

Ældre Sagen har i 2015 nedsat et udvalg om ældre i de tyndt befolkede områder, hvor vi har sat fokus på fem temaområder. De fire første temaer afsluttes med Ældre Sagens anbefalinger til, hvordan lige netop dette område kan løftes. Det sidste tema er mere et idékatalog, hvor anbefalingerne til de øvrige temaer alle er relevante.

- Kollektiv trafik, flextrafik og nye initiativer
- Internet og mobildækning
- Sundhed og pleje
- Kreditklemme, tomme huse og bæredygtig udvikling
- Synergi og initiativ i de nære samfund.

ÆLDRE SAGENS ANBEFALINGER

KOLLEKTIV TRAFIK, FLEXTRAFIK OG NYE INITIATIVER:

- Søg Trafik- og Byggestyrelsen om tilskud til forbedringer af den kollektive trafik i de tyndt befolkede områder. Her kan fx søges om minibusser, landsbybusser og innovative tiltag, der understøtter samkørsel og delebiler.
- Planlæg for en samlet infrastruktur: Regional- og lokalbaner, busselskaber og flextrafik bør indgå i et sammenhængende transportsystem med statens trafiknet.
- Udvid Flextrafik-ordningen. Især Flextur-ordningen, der fungerer som et supplement til den kollektive trafik, er nyttig for borgere, der bor i de tyndt befolkede områder.
- Alle kommuner og trafiksselskaber i disse områder bør tilslutte sig flextur, så det bliver muligt at køre flextur på tværs af kommunegrænser. For at forhindre at priserne løber løbsk, bør regionerne fastlægge et loft over billetpriserne pr. km.
- Kommunerne i de tyndt befolkede områder skal sørge for, at taxabestanden er tilstrækkelig til, at ældre med fysiske og psykiske funktionsnedsættelser kan blive transporteret både til læge og til sociale aktiviteter.
- De frivillige kørselsordninger skal være et supplement, ikke en erstatning for de offentlige transporttilbud. Når det gælder ordninger som Uber, afventer vi udviklingen. Det er vigtigt, at ordningen ikke kvæler taxabranchen, da mange ældre foretrækker at køre med en traditionel taxa.
- Der bør udvikles intelligent og fleksibel samkørsel mellem den kollektive trafik, flextrafikken og de frivillige ordninger, så der kan bookes til det hele på internet og smartphones.

INTERNET OG MOBILDÆKNING:

- Ældre Sagen bakker op om initiativer, der kan udvikle den digitale infrastruktur i Danmark.

Vi mener, at der skal være en god, ensartet internetdækning i hele landet samt et godt fungerende mobilnet uden huller. Det vil sikre hurtige og gode digitale løsninger til alle, der bruger mobiltelefoner, computere, tablets, mobilnet og internet.

- Du kan selv gøre meget for at få bedre mobildækning. Erhvervsstyrelsen har udgivet pjecen: Sådan får du bedre dækning. 11 gode råd til bedre dækning. Og på hjemmesiden www.tjekditnet.dk kan man få foretaget et tjek af sin internetforbindelse online.

SUNDHED OG PLEJE:

- Patienter skal ledsages vederlagsfrit til lægebesøg, behandlinger og undersøgelser i sundhedsvæsenet. Ledsagelsen bør ikke alene dække kørslen, men også kommunikation med sundhedspersonalet. Det er især nødvendigt i forhold til mennesker med demens.
- Regeringen bør i sin plan for det nære sundhedsvæsen sikre bedre lægedækning til borgerne i de tyndt befolkede områder. Regionerne kan placere ledige ydernumre i de tyndt befolkede områder, hvor mange læger er på vej på pension. Kommunerne kan stille lokaler og andre ressourcer til rådighed for at tiltrække yngre læger til disse områder og gøre det attraktivt for dem at blive en del af et sundhedshus med flere sundhedsprofessioner, som kan støtte hinanden fagligt og blive en del af et kollegialt fællesskab.

- Kommunerne bør støtte opgaven med at knytte faste læger til plejecentre som plejehjemslæger. Plejehjemslægerne løfter vidensniveauet hos personalet og skaber kontinuitet og tryghed hos beboerne, fordi de kender både beboere og personale godt.

Med 100 mio. kr. fra Satspuljen 2016 – 2019 har kommunerne fået økonomisk støtte til at løse denne opgave. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd – har i en analyse fra 2014 af forsøgsordningen med plejehjemslæger på syv plejecentre dokumenteret overbevisende gode resultater både for personale og beboere af de fast tilknyttede læger. Ligeledes blev det dokumenteret, at anvendelsen af plejehjemslæger vil føre til millionbesparelser for samfundet ved at unødvendige indlæggelser kan undgås.

KREDITKLEMME, TOMME HUSE OG BÆREDYGTIG UDVIKLING:

- Lav et særligt realkreditinstitut efter norsk model, som kan løsne op for kreditklemmen.
- Overvej at lempe kravene til rådighedsbeløbet for købere af ejendomme i de tyndt befolkede områder, hvor leveomkostningerne er væsentligt lavere end i de store byer.
- Brug Landsbyfornyelsespuljen til nedrivning af ejendomme, som ikke er bevaringsværdige, og til fornyelse af dem, der er.
- Udnyt flexboligordningen endnu mere i kommunerne, men tag hensyn til den sociale balance i de små samfund.
- Skab synergieffekter mellem de statslige institutioner, lokale aktører og erhvervsliv i udflytningskommunerne. Esbjerg Kommune voksede i 2014 med 30 nye energivirksomheder. Derfor giver det god mening, at Energistyrelsen nu skal flytte til Esbjerg.
- Afsæt midler til deltagelse i lokalt og regionalt samarbejde i udflytningskommunerne. Udflytningen af statslige arbejdspladser kan skabe en mere blandet form for viden. Nye ideer, projekter og arbejdsmåder kan opstå.
- Til slut et personligt råd: Søg uvildig rådgivning. Start fx med en ven eller en slægtning, du har tillid til. Og rådfør dig herefter med en advokat eller revisor, inden du går til långiver, som i sagens natur ikke kan være uvildig.

SYNERGI OG KREATIVITET I DE NÆRE SAMFUND:

Når internet og mobiltelefoni virker, kan mange mennesker i de tyndt befolkede områder arbejde hjemmefra. Det tiltrækker mange fra de kreative fag: Forfattere og designere, men også folk med lange uddannelser slår sig ned der. De behøver ikke bylivet for at skabe noget nyt.

Roen, naturen og den friske luft i disse områder inspirerer dem i deres arbejde. De vil gerne bo på landet eller i en provinsby, hvor de kan gå i lære i kommunen og få flere udfoldelsesmuligheder end på et travlt kontor i storbyen.

Nogle er tilknyttet innovationsnetværk, der arbejder med energieffektive teknologier og miljøteknologi. Andre arbejder med natur- og kystturisme. Nogle arbejder som konsulenter for lokale iværksættere. Der er efterspørgsel på disse frie fugle, som ikke vil fastansættes.

I flere provinsbyer nyder erhvervslivet godt af et tæt samarbejde med politikere og embedsmænd i kommunerne. Personkendskab og let adgang til kommunens folk skaber synergi. I en landsdækkende undersøgelse fra Dansk Industri fra 2015 af den service og de vilkår, kommunerne tilbyder virksomhederne, siger tre ud af fire virksomheder, at de aldrig har været så tilfredse som i dette år.

KOLLEKTIV TRAFIK, FLEXTAFIK OG NYE INITIATIVER

Danmark indtager kun en 11. plads blandt de lande, som det er bedst at blive ældre i. Schweiz, Norge og Sverige ligger i top efterfulgt af Tyskland og Canada.

Vores placering skyldes især vores kortere levetid i forhold til de øvrige velfærdssamfunds gennemsnitlige levetid, men også en vis utilfredshed med den kollektive trafik. Det viser en rapport: *Global Age Watch* fra 2014 fra Help Age – et internationalt netværk af non-profit organisationer.

Ældre i de tyndt befolkede områder har langt til indkøbscentre, banker, posthuse, læge, tandlæge og sygehus. Samtidig er den kollektive trafik utilstrækkelig og dyr for mange. Det gælder både busser, regional- og lokalbaner og flextrafik. Alle disse transportformer bør i højere grad indgå i et sammenhængende system. Det skal være nemt og økonomisk overkommeligt at bevæge sig fra et sted til et andet, når behovet er der.

Skal det være tiltrækkende for ældre fra de større byer at flytte på landet, er det afgørende, at den kollektive trafik fungerer. Det gælder selvfølgelig også for andre end ældre. Fx vil en forbedret kollektiv trafik til uddannelsesstederne kunne fastholde flere unge i landdistrikterne.

Ingen bil

Når banken og posthuset lukker i en lille by, og den lokale købmand erstattes af et indkøbscenter i den nærmeste større by, kan livet på landet blive besværligt. Mange ældre har ikke bil eller er holdt op med at køre bil, fordi de ikke længere kan køre selv. Det går ud over deres livskvalitet og låser dem mere eller mindre fast i deres lokalområde. Selv om der er mulighed for at bestille en taxa til turen, vælger mange det fra, da det simpelthen er for dyrt for dem. Også ældre, som har råd til en taxa i ny og næ, dropper tanken, fordi de er sparsommelige.

Busser forsvinder

I nogle yderområder er busruterne indskrænket, og der er færre afgang. For eksempel er ruten mellem Tønder og Højer i Sønderjylland halveret på grund af for få passagerer. Et ældre ægtepar, der bor i Højer og har boet der det meste af deres liv, fortæller:

“Dengang vi kom hertil, gik bussen uafbrudt til og fra Tønder. Der var syv købmænd, fire bagere og tre slagtere i byen. Nu kører bussen næsten aldrig, der er én Brugs, én bager, men dog stadig to slagtere.” Parret er afhængige af, at deres søn, som bor og arbejder i Aabenraa 50 km væk, engang imellem hjælper dem med indkøb.

Mange steder forsvinder busruter fuldstændigt. Rebild og Varde Kommuner, flere kommuner på Fyn og kommunerne i Sydsjælland har nedlagt en lang række busruter. Men heldigvis er flextrafikken som en ny form for kollektiv trafik i udvikling rundt omkring i de tyndt befolkede områder.

Superlyntog

Danske Regioner har i 2014 udgivet en plan *Alle Ombord* om investeringer i nye togskiner og hurtigere forbindelser, der skal minimere transporttiden mellem alle større byer, så den maksimalt varer en time. Denne nationale timemodel er et stort skridt i den rigtige retning, men hjælper ikke dem, der bor langt fra superlyntogsstationerne. Skal timemodellen virke for alvor, skal der planlægges for en samlet infrastruktur: Regional- og lokalbaner, busselskaber og flextrafik skal indgå i et sammenhængende transportsystem med statens trafiknet.

Danske Regioner lægger selv op til, at den nye plan *Alle Ombord* med superlyntog skal suppleres med en ordning, der styrker den øvrige kollektive trafik, så rejsen til superlyntogsstationerne bliver kortere med under en times rejsetid.

Flextrafik omfatter fem områder:

- Flextur er et supplement til den kollektive trafik og består af taxaer eller minibusser. Man kører ofte sammen med andre, derfor går turen ikke altid direkte til ens bestemmelsessted
- Flextrafik Rute er for borgere med psykisk og fysisk handicap, der ikke selv kan benytte offentlig transport
- Handicapkørsel er fritidskørsel for bevægelseshæmmede
- Patientbefordring er transport til og fra sygehus
- Kommunalt visiteret kørsel er for borgere, der skal til speciallæge, genoptræning mm.

Koordinering via PLANET

Kommuner og regioner kan ved hjælp af Flextrafik gøre det nemmere for borgerne at komme til deres bestemmelsessteder. For at gøre Flextrafikken billigere bliver kørslerne koordineret, så de foregår på udvalgte tidspunkter fra bestemte steder. IT-systemet PLANET understøtter den bedst mulige køreplanlægning og sikrer, at flest mulige passagerer kører med den samme vogn eller bus.

Behov for forbedring

Flextrafik er indført i alle regioner bortset fra Bornholms Regionskommune, men fungerer i forskellig udstrækning. Når det gælder den populære Flextur-ordning, er der behov for, at alle kommuner og trafikselskaber i de tyndt befolkede områder tilslutter sig ordningen og koordinerer, så der kan køres flextur på tværs af kommunegrænserne.

Pulje til forbedring af kollektiv trafik

Offentlige myndigheder, trafikselskaber eller offentligt ejede selskaber kan søge tilskud i Trafik- og Byggestyrelsen til forbedringer af den kollektive trafik i yderområder, fx nye ruter eller forbedringer af eksisterende ruter. Transport til gavn for småøer og innovative tiltag, der understøtter:

- Samkørsel
- Delebiler
- Landsbybusser eller minibusser.

Det er oplagt at søge denne pulje for at styrke den kollektive trafik i de tyndt befolkede områder, hvor passagergrundlaget ikke er tilstrækkeligt til at opretholde samme rutenet og betjeningsomfang som i resten

af landet. Der kan søges om midler til driftsstøtte, herunder opstartsomkostninger. Tilskud til drift gives i op til 2 år.

Lokale borgere arrangerer samkørsel

Flere steder i de tyndt befolkede områder, arrangerer borgerne private kørselsordninger for hinanden. På Sydfyn har Svanninge Pensionistforening fx sørget for, at foreningens medlemmer henter og bringer hinanden ved hjælp af en 10-12 privatbilister. De kører, når der er arrangementer med film, foredrag, fællesspisning, banko og årsfest i foreningen. Uden den ordning ville en tredjedel af medlemmerne ikke kunne deltage. Især når der foregår noget efter kl. 16.

I Gjøøl ved Limfjorden har lokale borgere sørget for, at frivillige chauffører kører en shuttlebus, når den normale trafik ikke kører. Ifølge formanden for Landsbyerne i Danmark, Carsten Abild, vil lignende initiativer brede sig, hvis den kollektive trafik forringes. Flere delebil-ordninger er på vej, hvor bilister tilbyder personer, der har tilmeldt sig delebil-ordningen, et lift.

Uber

Uber er en IT-virksomhed fra San Francisco, som tilbyder en internetbaseret tjeneste til bestilling og betaling af taxikørsel og delekørsel. Uber tilbyder to produkter: *Uber Black*, der er en slags blanding mellem taxa- og limousinekørsel og *Uber Pop*, hvor private bilejere kan hyres til en given tur, hvor parterne deles om kørselsomkostningerne. Tjenesten findes i 47 lande og et utal af byer.

I november 2014 etablerede *Uber Pop* sig i København. Vil man bestille en køretur, skal man ikke omkring et bestillingskontor, men tager kontakt direkte til chaufførerne. Ved bestilling af en bil kan bestilleren på et kort i en særlig app se, hvor bilen befinder sig, og hvor lang tid det kan forventes at tage, inden den er fremme. Uber tager mellem 5-20 % af betalingen, mens resten går til chaufføren. Forbrugerrådet er begejstret og synes, ordningen kan være et tiltrængt "opråb" til taxabranchen. Andre mener, at Uber kan ødelægge taxabranchen. Om ordningen breder sig til hele landet, vil fremtiden vise.

ÆLDRE SAGEN ANBEFALER:

- Søg Trafik- og Byggestyrelsen om tilskud til forbedringer af den kollektive trafik i de tyndt befolkede områder. Her kan fx søges om minibusser, landsbybusser og innovative tiltag, der understøtter samkørsel og delebiler.
- Planlæg for en samlet infrastruktur: Regional- og lokalbaner, busselskaber og flextrafik bør indgå i et sammenhængende transportsystem med statens trafiknet.
- Udvid Flextrafik-ordningen. Især Flextur-ordningen, der fungerer som et supplement til den kollektive trafik, er nyttig for borgere, der bor i de tyndt befolkede områder.
- Alle kommuner og trafikskaber i disse områder, bør tilslutte sig flextur, så det bliver muligt at køre flextur på tværs af kommunegrænser. For at forhindre at priserne løber løbsk, bør regionerne fastlægge et loft over billetpriserne pr. km.
- Kommunerne i de tyndt befolkede områder bør sørge for, at taxabestanden er tilstrækkelig til, at ældre med fysiske og psykiske funktionsnedsættelser kan blive transporteret både til læge og til sociale aktiviteter.
- De frivillige kørselsordninger skal være et supplement, ikke en erstatning for de offentlige transporttilbud. Når det gælder ordninger som Uber, afventer vi udviklingen. Det er vigtigt, at ordningen ikke kvæler taxabranchen, da mange ældre foretrækker at køre med en traditionel taxa.
- Der bør udvikles intelligent og fleksibel samkørsel mellem den kollektive trafik, flextrafikken og de frivillige ordninger, så der kan bookes til det hele på internet og smartphones.

Kilder:

Danske Regioner, 2015: *Alle ombord – en regional timemodel for hele Danmark*

Kommunernes Landsforening (KL), 2015: *Fælles svar på fælles udfordringer, marts 2015*

Bekendtgørelse af lov om trafikskaber, LBK. 323 af 20. marts 2015:

- § 7, stk. 1, Trafikskaberne skal samarbejde om at skabe gode muligheder for forbindelse med andre trafikskabers og statens offentlige servicetrafik, herunder ved tilrettelæggelse af køreplaner.
- § 7, Stk. 2: Med henblik på at sikre sammenhæng og koordinering mellem trafikskabernes offentlige servicetrafik indbyrdes og med den statslige offentlige servicetrafik kan transportministeren fastsætte regler for samarbejdet.

Betænkning nr. 1542, *Udvalg om erhvervsmæssig befordring i personbiler*. Se sammenfatning og kapitel 5 om offentlig indkøbt trafik/kommuners og regioners indkøb/flextrafik/kommunale indkøb af trafik, oktober 2013.

Ældre Sagens magasin NU, juni 2014, tema: *Den sidste rutebil/ SAT AF*.

Ritzau, 19.11.14: *Uber er Danmarks nye taxakoncept*.

Ritzau i Politiken 9.3.15 om lokalsamfund – Gjør ved Limfjorden, som laver deres egen shuttlebus, når den normale trafik ikke kører.

INTERNET OG MOBILDÆKNING

Den digitale infrastruktur i Danmark bygger på principper om markedsdrevet udvikling og teknologineutralitet, jf. Teleforliget 1999. Teknologineutralitet betyder, at der skal være en bred vifte af teknologier til rådighed for alle. Forliget blev skrevet i en tid, hvor ingen forventede, at patienter kunne blive behandlet og gå til kontrol i hjemmet via videoopkoblinger. Eller at moderne plejehjem ved hjælp af ny teknologi kunne skabe en bedre hverdag for beboere, pårørende og personale. At virksomhedernes evne til vækst og jobskabelse ville blive afhængige af internettet, og at de fleste danskere ville anvende digital selvbetjening, når de ville i kontakt med det offentlige, var der ingen, der kunne forudsige i slutningen af 1990'erne. På samme måde var det svært at forestille sig, at det i den allernærmeste fremtid skulle blive en del af de flestes danskere hverdag at tjekke de nyeste og jævnligt opdaterede køreplaner, bestille transport og læse aviser på nettet.

Men sådan er det blevet og udviklingen fortsætter. Fagre nye verden er ikke længere så skræmmende, som den var engang. Internet og mobildækning er ikke længere kun et privat anliggende. Det er blevet et samfundsanliggende. Det frie marked har dog ikke givet alle danskere adgang til hurtigt og stabilt bredbånd og mobiltelefoni. Det gælder især de tyndt befolkede områder med få kunder, hvor teleselskaberne har svært ved at tjene deres investeringer hjem.

Problemer

Mobil- og internetdækning i de tyndt befolkede områder skal være 100 procent i orden, hvis det skal være attraktivt for ældre at bo der og for andre - både ældre og yngre og virksomheder - at flytte dertil. Som det er nu, er dækningen ofte ujævn, ustabil og nogle steder ikke eksisterende. Dårlige mobilforbindelser og computerskærme, der fryser, mails der ikke når frem osv. er et alvorligt problem, hvis man har taget teknologien til sig, er bruger af NemID og Digital Post og er forbundet til både sin bank, sin læge og sin kommune gennem nettet.

Sorte huller på landkortet

Danmarks digitale landkort er stadig præget af sorte pletter. I Gallups undersøgelse for Ældre Sagen *Digitalisering i kommunerne* fra 2014, svarer 14 procent af de kommunale borgerservicechefer, at internetdækningen er et problem. I Region Nordjylland gælder det 27 procent og i Region Sjælland 36 procent. Ifølge en artikel i Kommunernes Landsforenings blad Momentum fra marts 2015, mener 8 ud af 10 danskere, at der bør investeres kraftigt i digital infrastruktur, så det bliver nemmere at bo og drive virksomhed på landet.

Internetdækning er nødvendig

Det er nødvendigt med netdækning, der kan transportere store datamængder med høj hastighed, da det kan være med til at fastholde og udvikle landbrug og andre erhverv i de tyndt befolkede områder. Til gavn for de mange ældre, som bor her, og for kommunernes økonomi. Når det gælder bosætning og erhvervsudvikling kræver både familier og virksomheder et godt og stabilt mobilsignal og internetdækning.

Små udsving i hovedtrenden

Befolkningen i de største byer vil fortsætte med at vokse, selvom både København og Aarhus oplever, at mange børnefamilier flytter til omegnskommunerne. Nogle få flytter endnu længere væk til landområderne. De har været stavnsbundne til deres dyrt købte ejerlejligheder under finanskrisen, men kan nu sælge uden tab og flytte væk fra storbyen. Mange udflyttere pendler stadig til deres gamle job i byerne, men flere ønsker sig arbejdspladser på landet som fjernarbejdspladser.

Faktisk ville 41 procent af danske byboere flytte på landet, hvis der var jobmuligheder ifølge en You Gov undersøgelse i 2015. Så håbet er, at livet på landet får en renæssance. Tænk på programmer som Bonderøven, Camilla Plums madprogrammer og Søren Ryges haveprogrammer. Kunne de inspirere flere til at flytte ud i naturen? Ja, uden tvivl, den dag internet og mobildækning er i top i hele landet og jobmulighederne bedre.

Digitalisering er oplagt i de tyndt befolkede områder

Digitaliseringen har et særligt perspektiv for ældre og sundhedspersonale i de tyndt befolkede områder. Når internet og mobiltelefoni fungerer, kan de fx via telemedicin kommunikere med praktiserende læger, og specialister på sygehuse uden at flytte sig fysisk over lange afstande. Det er særligt vigtigt nu, hvor sygehusene specialiseres og centraliseres i store supersygehuse tæt på større byområder.

Med det Fælles Medicin Kort: FMK, kan man selv og det sundhedspersonale, som har én i aktuel behandling, se, hvilken medicin man får. Og med den elektroniske omsorgsjournal, EOJ, kan plejepersonale i hjemmepleje og i plejecentre på deres tablets dagligt læse alle oplysninger om, hvilken medicin, undersøgelse og behandling hver enkelt hjemmeplejemodtager eller plejehjemsbeboer skal have. Ligeledes kan de foreslå de beslutningsansvarlige læger at ændre disse, når det forekommer relevant.

EOJ - systemet er gennemsigtigt, så alt relevant sundheds- og plejepersonale har de samme oplysninger og kan tjekke, om der er handlet på dem. EOJ er lovpligtigt og en hjørnesten, når det gælder gennemsigtighed, dokumentation og overblik på ældreområdet. Der er forskellige EOJ-systemer som fx Smart Care og Avaleo.

Fælles touchskærme og individuelle tablets til beboerne

Mange nye plejecentre har en trykfølsom "velkomst-skærm" tæt ved indgangen, hvor man kan klikke sig ind på stedets værdier, dagens ret og fælles aktiviteter. Fx frivillig-aktiviteter som busture, mandeklub, krolf, petanque og besøg på en rideskole med henblik på balancetræning. I fælleslokalerne findes flere steder store, interaktive touchskærme til boldspil, musik og sang, film og meget mere.

Flere plejecentre bruger tablets med en dobbelt funktion. Personalet bruger dem til at registrere i den elektroniske omsorgsjournal, EOJ. Beboerne bruger dem til kontakt med deres pårørende, fx via Skype eller til udveksling af billeder, til spil, der stimulerer de kognitive evner, til musik og radio mv. Der er også en kalender, hvor beboerne kan få overblik over dagens aktiviteter og aftaler. Ofte sætter plejepersonalet sig sammen med beboeren om morgenen og går igennem dagen via tablettens kalender.

I front med demenssikring

Flere nye plejecentre, fx Rise Park i Rødekro i Sønderjylland, har taget konsekvensen af, at de fleste plejehjemsbeboere er demente. Derfor er der loop, et kabel i en ring rundt om plejecentret, og positionsmeldere ved alle udgange samt chips til de demente beboere. Det betyder, at personalet kan se på deres telefoner og computer, når en dement beboer med en chip forlader bygningen. Så går de en tur med beboeren eller tager denne med tilbage til en aktivitet.

De beboere, som vandrer langt, får en særlig GPS-enhed på sig, så de kan spores, ligegyldigt hvor langt væk, de er kommet. Sensorer i gulvet, som registrerer fald, er en ny ting på flere store plejecentre. Placeres de ved udgangen fra den private bolig, registrerer de, når beboeren forlader boligen ad denne vej. Alt sammen under forudsætning af, at internet og mobiltelefoni virker.

"Det eneste problem med velfærdsteknologierne er, når systemet går ned," som en plejehjemsleder i Hedensted Kommune har sagt til Ældre Sagen i et interview i oktober 2015.

Politisk pres

Kommunerne har fastlagt en fælles digitaliseringsstrategi for 2016 -2020 med titlen: *Lokal og digital - et sammenhængende Danmark*. Strategien har som målsætning, at internet og mobilnet skal fungere i hele landet. Der er også etableret en kommunal lånepulje til udbredelse af mobil- og bredbåndsdækning.

Landdistrikternes Fællesråd har i 2015 i en fem-punkts-plan udpeget mobilnet og fiberbredbånd som et must for de tyndt befolkede områder.

Regeringen har i 2015 tilkendegivet, at den ønsker vækst og udvikling i alle dele af Danmark og derfor vil undersøge initiativer, der styrker teleselskabernes muligheder for at skabe god dækning. Flere politiske partier samt en række virksomheder og interesseorganisationer ønsker at genåbne teleforliget fra 1999 og skabe de nødvendige ændringer og ansvarsfordelinger, så den digitale infrastruktur bliver tidssvarende.

Tilskud til bredbånd?

Regeringen har bebudet, at den vil komme med et udspil, som skal være med til at forhindre mørke, digitale huller nogen steder i landet. Venstre har før valget meldt ud, at der skal oprettes en national bredbåndsfond, hvor borgere med langsomme og ustabile internetforbindelser kan søge om tilskud til etablering af en hurtigere internetforbindelse i form af bredbånd. Men endnu har regeringen ikke meldt konkret ud om en sådan fond. Det mest konkrete er en aftale om, at Boligjobordningen skal omfatte tilskud til nedgravning af kabler til bredbånd.

ÆLDRE SAGENS ANBEFALINGER:

- Ældre Sagen bakker op om initiativer, der kan udvikle den digitale infrastruktur i Danmark.
- Vi mener, at der skal være en god, ensartet internetdækning i hele landet samt et godt fungerende mobilnet uden huller. Det vil sikre hurtige og gode digitale løsninger til alle, der bruger mobiltelefoner, computere, tablets, mobilnet og internet.
- Man kan selv gøre meget for at få bedre mobildækning. Erhvervsstyrelsen har udgivet pjecen: *Sådan får du bedre dækning*. 11 gode råd til bedre dækning. Og på hjemmesiden www.tjekditnet.dk kan man få foretaget et tjek af sin internetforbindelse online.

Kilder:

Ældre Sagen, 2015: *Digital Kommunikation*

Landdistrikternes Fællesråd, 2015: *Fem-punkts-plan/mobilnet og højhastighedsbredbånd*.

KL: *Lokal og digital – et sammenhængende Danmark/Fælleskommunal digitaliseringsstrategi 2016 – 2020*.

KL, 2015: *Fælles svar på fælles udfordringer*.

KL, 2015, *Momentum*, 09.03.15:

- *En tredjedel mangler signal på landet*
- *Dårlig mobil- og bredbåndsdækning hæmmer kommunal digitalisering*
- *Danskerne vil sætte turbo på landdistrikterne*

Erhvervsstyrelsen: *Sådan får du bedre dækning. 11 gode råd til bedre dækning*.

Vejen til vækst i hele Danmark: *Vej, bro og bredbånd, konference på Christiansborg, oktober 2015*.

www.tjekditnet.dk

☰ 1/2 Salme 192 - Hil dig frelser og forsoner

DEN
DANSKE
SALME
BOG

DEN
DANSKE
SALME
BOG

B I

SUNDHED OG PLEJE

Ældre mennesker er en sammensat gruppe med forskelle i helbredstilstand, funktionsniveau og brug af sundheds- og plejevæsen. I de tyndt befolkede områder trækker ældre betydeligt mindre på sundheds- og hjemmeplejeydelser end ældre uden for disse områder. Den kommunale økonomi er trængt, transporttiden for hjemmesygepleje og hjemmehjælp længere, og visitationen ofte strammere. En forklaring kan også være, at visitationen til plejeboliger er mindre stram, så flere flytter i plejebolig. I mange af de tyndt befolkede områder har kommunerne god dækning med plejeboliger.

Nærhed og sammenhæng

Alle ældre har brug for, at den faglige indsats er til stede fx efter et sygehusophold, hvor de endnu ikke er i stand til at klare hverdagen i deres eget hjem på en værdig måde. De skal ikke rammes af lange ventetider på visitation til hjemmepleje. Visitationen bør ske allerede under deres sygehusophold. De vil også have glæde af flere udgående geriatriske teams fra sygehusene og følge-hjem teams.

I det hele taget bør der være et tæt samarbejde og koordinering mellem sygehuse, almen praksis og de kommunale sundhedstilbud. Fx hjemmesygepleje, hjemmehjælp, plejehjem, genoptræning, ernæringspleje, palliation, medicin håndtering og forebyggelse målrettet kronisk syge, fx diabetes- og KOL-patienter.

Akutteams og mobile laboratorier

Der bliver i disse år oprettet akutmodtagelser på de nye sygehuse. Men de må ikke sande til med almenmedicinske problemer, som ligeså godt kan behandles af kommunernes akutteams og mobile laboratorier. Fx blodprøver, intravenøs væske og behandling af diabetes sår. Derfor bør der være flere akutteams og mobile laboratorier i kommunerne, som kan hjælpe patienterne i nærområderne, så de ikke skal transporteres over lange afstande til det nærmeste supersygehus.

Barrierer for sammenhæng

Der er store forskelle på, hvor hurtigt sygehuse udskriver patienterne, og i de tyndt befolkede områder mangler der læger både i akutteams og lægepraksis til at tage sig af patienterne. Det betyder, at sygeplejersker i akutteams ofte mangler lægefaglig backup.

Hjemmeplejeenheder og akutteams bør oprustes til at varetage de plejeopgaver, der tidligere har været en del af sygehusbehandlingen. Fx bør der være sygeplejersker, som kan varetage indsatsen over for kronikere og ældre, medicinske patienter. Heldigvis er der kommet flere med en sundhedsfaglig autorisation i det kommunale sundhedsvæsen i de senere år: Fysioterapeuter og ergoterapeuter, social- og sundhedsassistenter og sygeplejersker.

Det er afgørende vigtigt for videndeling mellem sygehuse, praktiserende læger og sygeplejersker i akutteams, at alle har adgang til de data om patienterne, som sygehusene ligger inde med i deres elektroniske patientjournaler, EPJ. Selvfølgelig under forudsætning af, at patienterne giver deres tilladelse hertil. For

at denne videndeling i det nære sundhedsvæsen kan finde sted, skal der være god netdækning. Og det kniber rigtig mange steder i de tyndt befolkede områder.

Sund aldring klarer ikke alt

Mænds gennemsnitlige levealder er nu oppe på 78, 5 år og kvinders på knap 83 år, takket være sund aldring og bedre behandlingsmetoder, både når det gælder livstruende og kroniske sygdomme. Stigningen i midllevetiden forskyder tidspunktet for, hvornår ældre får mere omfattende behov for pleje og behandling. I 2030 bliver de store fødselsårge lige efter Anden Verdenskrig 80+ årige. Derfor topper antallet af 80+ årige i 2030.

Patienter over 80 år er den eneste gruppe, der i gennemsnit har øget antallet af besøg hos de praktiserende læger fra 2009 til 2014. Borgere på 80 år eller derover udgør 10 procent af alle konsultationer, selvom de kun udgør 4 procent af befolkningen. Det er et klart signal om, at de ældste trods sund aldring har behov for et tæt samarbejde mellem almen praksis og det nære sundhedsvæsen efter endt sygehusbehandling. Især på grund af de korte indlæggelsestider.

Der bor mange ældre i de tyndt befolkede områder, men langt færre midaldrende. Det skyldes den lavere fertilitet i 1980'erne i kombination med, at de unge flyttede til byerne. 21 procent af befolkningen i disse områder er allerede over 65 år. De har brug for et nært og stærkt sundhedsvæsen.

Ny struktur i det danske sundhedsvæsen og på ældreområdet:

- Højtspecialiserede supersygehuse erstatter generalist-sygehuse
- Patienterne er indlagt i kortere tid
- Det nære sundhedsvæsen opprioriteres og digitaliseres
- Lægernes rolle ændres, så deres viden kommer uden for sygehuse og klinikker og nyttiggøres i hjemmepleje og plejecentre, fx som fast tilknyttede læger
- Regioner og kommuner understøtter etablering af større lægehuse og sundhedshuse, hvor praktiserende læger arbejder sammen med andre sundhedsprofessionelle, sygehusfunktioner og kommunale sundhedstilbud, fx kronikertilbud, træning og sygepleje
- Små plejehjem nedlægges og fusioneres til større plejecentre
- Sundheds- og ældreindsatsen er samlet i ét "superministerium": Ældre- og Sundhedsministeriet.

Målrettet satspulje

Satspuljen for 2016-2019 på sundheds- og ældreområdet er på 874,3 mio. kr. og går målrettet til indsatser for de svageste ældre og de demente. Pengene skal bl.a. bruges til en ny handleplan for demente. En pulje på 20 mio. kr. går til aktiviteter, der skal sikre livskvaliteten hos de mere end 40.000 ældre, der i dag bor i plejehjem eller plejebolig. Fokus er især på den personlige og sociale trivsel, fx gode måltider, naturoplevelser, kulturelle tilbud og besøghunde. 100 mio. kr. går til faste læger på plejehjem og 29 mio. kr. til hjemmebesøg hos sårbare ældre.

Det gælder om, at de nye initiativer også kommer ældre i de tyndt befolkede områder til gode. De slås nemlig med nogle særlige udfordringer!

Større afstand til de nye sygehuse

Flere ældre (65+årige) i de tyndt befolkede områder får længere til nærmeste sygehus med akutmodtagelse ifølge en analyse fra KL i 2015. I 2011 havde knap hver fjerde ældre (23 procent) mere end 20 km. til det nærmeste sygehus med akutmodtagelse. Med den nye sygehusstruktur bliver det mere end hver tredje ældre (34 procent) svarende til 340.000 ældre borgere.

Lægeambulancer med paramedicinere og akutlægehelikoptere er et uundværligt element, når traume-patienter og patienter med blodprop i hjerte eller hjerne, skal have hurtig, højt specialiseret behandling, uanset hvor langt væk de bor fra specialistsygehuse.

Almen praksis i de tyndt befolkede områder

Almen praksis har i mange år været kommunernes primære samarbejdspartnere i deres arbejde med ældre og mennesker med kronisk sygdom. På grund af de korte indlæggelsestider, mere ambulante behandling og flere skånsomme metoder, fx færre knæ- og hofteoperationer og mere træning, bliver dette samarbejde endnu vigtigere.

Der er store regionale forskelle på antallet af praktiserende læger. Især de tyndt befolkede områder har problemer med lægedækningen, mens det er nemt at få tildelt egen læge i og omkring de store byer. Udviklingen forstærkes af, at store årgange af praktiserende læger nærmer sig pensionsalderen. Næsten hver tredje er over 60 år - især i de tyndt befolkede områder, hvor lægerne desuden har svært ved at få solgt deres praksis. Der bliver uddannet for få læger til at opfylde behovet, og det er svært at skaffe læger til landdistrikterne. Kun få unge læger har lyst til at overtage en énmandspraksis i et tyndt befolket område.

Regionerne har fået nye planlægningskompetencer, så de kan placere ydernumre til praktiserende læger i de tyndt befolkede områder. Udenlandske læger vil gerne arbejde i disse områder. Det gælder fx tyske læger, som har ry for omhu og grundighed. Men for mange ældre er det et problem, hvis lægerne ikke taler det danske sprog.

Sundhedshuse

Regioner og kommuner får nu hjemmel i sundhedsloven til at udleje bygninger og lokaler til en bredere kreds af sundhedsprofessionelle og faggrupper, som har tilknytning til kommunale og regionale sundhedsydelser. Praktiserende læger, apotek, fysioterapi, tandlæge, kommunale hjemmeplejeenheder og akutteams kan leje sig ind i samme bygning. Yngre læger kan få et kollegialt fællesskab i stedet for den sociale og faglige isolation, som praktiserende læger i en énmandspraksis kan opleve i dag. Det kan forhåbentlig lette rekrutteringen af yngre læger til de tyndt befolkede områder.

Lokalbefolkningen får sundhedsydelserne samlet ét sted, og det sundhedsfaglige personale kan skabe samdriftsfordele og faglige fællesskaber. Bliver det en succes, vil det være en gevinst for det nære sundhedsvæsen i hele landet.

Falck Healthcare

Region Nordjylland har etableret to lægeklinikker i Hurup og Thisted, som drives af Falck Healthcare, under henvisning til at regionen mangler praktiserende læger. Falck er vant til at drive sundhedsklinikker med fitness, fysioterapi, træning, kiropraktik og akupunktur, men det er første gang, de driver klinikker, der bemannes af praktiserende læger. Her kan lægerne fokusere på det sundhedsfaglige, mens Falck tager sig af de administrative opgaver. For nogle læger, som føler mængden af administration, kontrol

og regulering i en almindelig lægepraksis overvældende, har det vist sig at være en god mulighed.

Telemedicin

Telemedicin er en genial ting for ældre i de tyndt befolkede områder. Her kan hjemmesygeplejen fx få råd fra sygehusspecialister om sårbehandling af diabetespatienter ved at sende billeder af deres sår ind til specialisterne på sygehuset i stedet for, at patienterne skal indlægges og risikere en amputation, fordi de har gået for længe med deres sår. KOL-patienter kan få direkte råd på deres computerskærm af læger og sygeplejersker, som via en skype-forbindelse kan se, hvordan patienten har det og rådgive denne spontant. På den måde undgår patienten at skulle køre mange kilometer for at nå frem til det nærmeste sygehus eller lægepraksis.

Men telemedicin fungerer kun, når der er stabil netdækning og mobiltelefoni. Regeringen bør sammen med regionerne sikre, at det sker i den allernærmeste fremtid. Den nye sygehusstruktur og de hurtige udskrivninger understreger behovet.

Telecare Nord

I Nordjylland er der gode resultater med Telecare Nord, et digitalt støtteprogram til patienter med alvorlige tilfælde af KOL. De får ved hjælp af et monitoringsystem behandling og pleje i hjemmet. Udstyret bliver installeret i hjemmet og opsamler og transmitterer relevante data til sygehus, praktiserende læge og kommunal hjemmesygepleje. Behandlingen er billigere, men lige så god som en sygehusbehandling, og borgerne er mere trygge i deres vante omgivelser.

Med telemedicin, velfungerende sundhedshuse, fast tilknyttede læger i plejecentre og private lægeklinikker kan ældre i mange tilfælde undgå at skulle transporteres over lange afstande til de nye sygehuse, når deres tilstand bliver ustabil.

Små plejehjem nedlægges

Rundt omkring i landdistrikterne nedlægges de små plejehjem og fusioneres til større plejecentre, som placeres i udkanten af en af de lidt større byer i området. Udviklingen er generel i hele Danmark, fordi mange af de små plejehjem er utidssvarende og hverken opfylder ældres behov for en ældreegnet bolig med god plads eller arbejdsmiljølovgivningens krav. Nogle plejehjem i de tyndt befolkede områder lukkes, fordi der er en overkapacitet af plejeboliger. Det gælder fx i Vesthimmerland, hvor ældre bor længere i deres eget hjem.

Lukningerne går tit ud over et lille plejehjem, som både har været et samlingssted i et lokalområde og en arbejdsplads. Det går også udover efterspørgslen på dagligvarer og nærheden til naboer og venner i lokalområdet. Men udviklingen synes at være uundgåelig, fordi der bliver mange ældre især i de tyndt befolkede områder, hvor kommunernes økonomi i forvejen er stram.

De små plejhjems intimitet og nærhed til lokalsamfundet erstattes af grupper af beboere, som bor sammen i hver sin afdeling i et større plejecenter med et stort islat af frivillige og pårørende og mange, spændende nye aktiviteter. Nye personalegrupper som ergoterapeuter og socialpædagoger holder deres indtog i de nye plejecentre. Mange steder har de dyr, fx besøghunde, marsvin og katte. Robotdyr er ikke populære hos beboerne. De vil have varme, levende dyr med rigtig pels.

Nogle gange bevares et plejehjem, men ombygges og fusioneres med et stort nyt plejecenter med flere

boliggrupper. De nye plejecentre har typisk mellem 60 og 80 beboere. Det er disse nye plejecentre, som i særlig grad har taget digitaliseringen til sig. De er dybt afhængige af, at internet og mobildækning fungerer. Det gælder demenssikring, GPS, den elektroniske omsorgsjournal, EOJ, og det fælles medicinkort, FMK, hvor plejepersonale dagligt holder sig ajour med beboeres medicin, undersøgelser og behandling.

Modsat tendens i Aalborg Kommune

I Aalborg Kommune har politikerne sagt nej til at lukke to plejehjem i Tylstrup og Ulsted. De lokale politikere synes, de fortsat skal være et omdrejningspunkt i de to små byer: "Når du alligevel er ved købmanden, så kan du lige gå hen og hilse på. Det er nærheden, vi gerne vil holde fast i", som en venstrepolitiker sagde til Nordjyske Stiftstidende i september 2015.

Særlige initiativer

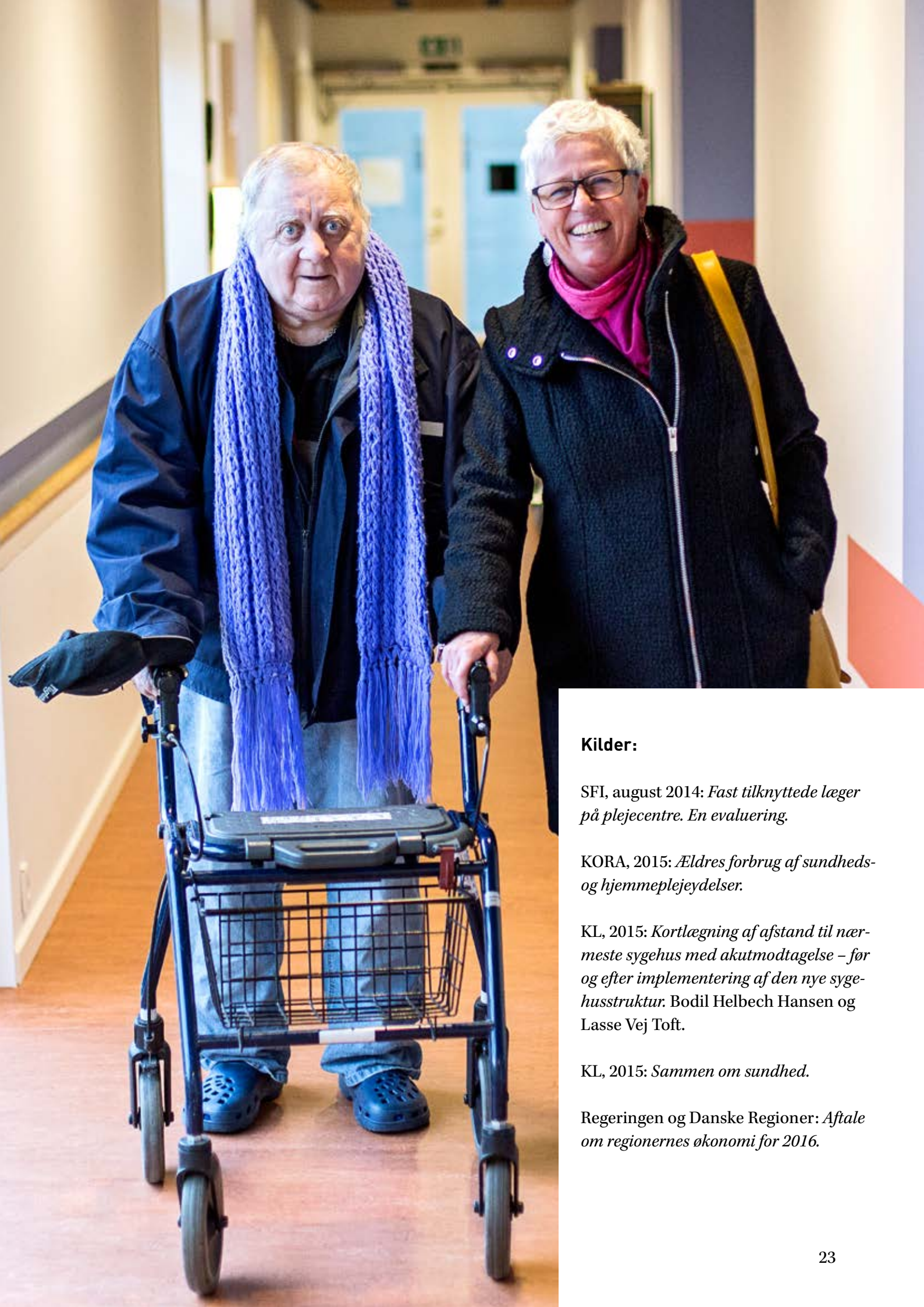
Ældre Sagen har i 2013 igangsat et fireårigt projekt, *Kobling af plejehjem og lokalsamfund*. Målet er at få flere frivillige i plejehjem og plejecentre og derigennem styrke trivslen og det sociale liv. Hensigten er også at bygge bro mellem lokalsamfund og plejehjem.

Uden for de store byer - og især i Jylland - har Ældre Sagen og Røde Kors i samarbejde med kommunerne etableret *vågetjenester* med frivillige, der afløser pårørende og plejepersonale ved at våge hos døende.

På Fanø har frivillige i Ældre Sagen etableret en *ledsageordning* for ældre, som skal til læge, tandlæge eller på sygehus i Esbjerg.

ÆLDRE SAGENS ANBEFALINGER:

- Ældre Sagen har i et høringssvar i oktober 2015 til sundhedsloven kraftigt opfordret til, at der med lovændringen formuleres klare regler for, at patienter vederlagsfrit ledsages til lægebesøg, behandlinger og undersøgelser i sundhedsvæsenet. Ledsgelsen bør ikke alene dække kørslen, men også kommunikation med sundhedspersonalet. Det er især nødvendigt i forhold til mennesker med demens.
- Regeringen bør i sin plan for det nære sundhedsvæsen sikre bedre lægedækning til borgerne i de tyndt befolkede områder. Her er investering i sundhedshuse oplagt. Regionerne kan placere ledige ydernumre i de tyndt befolkede områder, hvor mange læger er på vej på pension. Kommunerne kan stille lokaler og andre ressourcer til rådighed for at tiltrække yngre læger til disse områder og gøre det attraktivt for dem at blive en del af et sundhedshus med flere sundhedsprofessioner, som kan støtte hinanden fagligt i et kollegialt fællesskab.
- Med 100 mio. kr. fra Satspuljen 2016 – 2019 har kommunerne fået økonomisk støtte til opgaven med at knytte faste læger til plejecentre som *plejehjemslæger*. Plejehjemslægerne løfter vidensniveauet hos personalet og skaber kontinuitet og tryghed hos beboerne, fordi de kender både beboere og personale godt. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd – har i en analyse fra 2014 af forsøgsordningen med plejehjemslæger på syv plejecentre dokumenteret overbevisende gode resultater både for personale og beboere af de fast tilknyttede læger. Ligeledes blev det dokumenteret, at anvendelse af plejehjemslæger vil føre til millionbesparelser for samfundet ved at unødvendige indlæggelser undgås.

Kilder:

SFI, august 2014: *Fast tilknyttede læger på plejecentre. En evaluering.*

KORA, 2015: *Ældres forbrug af sundheds- og hjemmeplejeydelser.*

KL, 2015: *Kortlægning af afstand til nærmeste sygehus med akutmodtagelse – før og efter implementering af den nye sygehusstruktur.* Bodil Helbech Hansen og Lasse Vej Toft.

KL, 2015: *Sammen om sundhed.*

Regeringen og Danske Regioner: *Aftale om regionernes økonomi for 2016.*

KREDITKLEMME, TOMME HUSE OG BÆREDYGTIG UDVIKLING

I Danmark - som i hele verden - flytter folk fra land til by, og arbejdspladserne koncentrerer sig i vækstcentre omkring de største byer. Heldigvis ligger nogle af vores største industrivirksomheder udenfor disse: Grundfos, Danfoss, B&O, Lego, vindmølleindustrien ved Esbjerg. Og vi er heldige i sammenligning med vores nordiske naboer, fordi vi har relativt korte geografiske afstande, som gør, at 40 procent af arbejdsstyrken faktisk bor i en anden kommune end den, de arbejder i. Får vi velfungerende bredbånd og mobilnet i hele landet, forbedres mulighederne for at vælge bopæl i de tyndt befolkede områder.

Men der er brug for flere initiativer, som forbedrer kommunernes muligheder for at skabe liv og vækst i disse områder. Siden krisen i 2008 har boligmarkedet uden for de store byer oplevet et voldsomt tilbageslag. Mange steder er udbuddet af huse fordoblet og boligsalget halveret.

Den negative spiral i de tyndt befolkede områder:

- Folk vil gerne sælge, men kan ikke komme af med deres huse til en pris, der kan dække de lån, der er i ejendommen.
- Mulige huskøbere bremses af krav om rådighedsbeløb, som de ikke kan opfylde.
- Erhvervslivet skal opfylde krav om kreditværdighed. Det betyder ofte, at de ikke kan optage lån til at udvide deres virksomheder. Virksomheder tæt ved de større byer har lettere ved at få lån, fordi deres ejendomsværdier ligger højere.
- Derfor kan virksomhederne i de tyndt befolkede områder ikke konkurrere med virksomhederne i byerne og har altså svært ved at skabe de arbejdspladser, som kan sætte en positiv udvikling i gang.

Stavnsbinding

I Ældre Sagen får vi mange henvendelser fra ældre i de tyndt befolkede områder, som gerne vil sælge deres hus. Fx når kræfterne ikke rækker til at passe hus og have, ægtefællen dør eller i forbindelse med en skilsmisse. Mange vil gerne flytte hen i nærheden af børn og børnebørn, men kan ikke få solgt deres huse. I hvert fald ikke uden tab, når gælden er større end den pris, huset kan sælges for. Nogle vælger at blive boende, andre forlader huset og rejser væk med det resultat, at det ender som et spøgelsehus, der skæmmer omgivelserne og trækker ejendomsværdierne ned.

Afdragsfrie lån

De faldende boligpriser i de tyndt befolkede områder rammer især ældre, som har taget afdragsfrie lån i deres bolig, før finanskrisen holdt sit indtog i 2008. De sidder vældigt i klemme, hvis de har optaget store lån og ikke fået afdraget på dem. Bor man i områder med stigende ejendomspriser, berøres man ikke på samme måde af gældsætning i ejendommen: Der er stadig friværdi trods låneoptagelse.

Men bor man i et tyndt befolket område, hvor ejendomspriserne er faldet gennem flere år, betyder det ofte,

at gælden ender med at overstige den pris, man kan få for ejendommen. Så bliver man *teknisk insolvent*. Sælger man alligevel, vil man ofte stå med en gældspost som skal forrentes og afdrages. Konsekvensen for nogle ældre er, at de ender i Ribers Kredit Information som dårlige betalere.

Restriktiv lånepolitik

Banker og realkreditinstitutioners udlånspolitik er blevet strammere efter boligboblen og finanskrisen i 2008. De skal sikre sig, at ejendommen er belåningsværdig, og at køberen kan betale renter og afdrag både nu og på længere sigt. De stiller derfor krav til købernes rådighedsbeløb – altså det beløb køberne har tilbage, når de har betalt skat og faste udgifter. Beløbene ligger typisk mellem 13.000 og 14.000 kr. om måneden for en familie på to voksne og to børn.

Finansrådet

Erhvervs- og Vækstministeren har bebrejdet bankerne, at de bidrager til landdistrikternes krise ved at lukke ned for lån og kreditter i de tyndt befolkede områder. Han vil undersøge mulighederne for at sænke kravene til rådighedsbeløb eller dreje på andre håndtag for at komme den negative spiral til livs. Rationalet er, at det er billigere at leve på landet, og at rådighedsbeløbet derfor skal sættes ned. Finansrådet er gået i gang med at undersøge, hvordan landdistrikterne kan hjælpes og har flere muligheder i spil. Men ét er sikkert: Lån alene gør det ikke. Der skal en bæredygtig udvikling til, så de købere, der bliver hjulpet ind på markedet, ikke bliver nødt til at sælge igen senere.

Særligt realkreditinstitut

Landdistrikternes Fællesråd, som består af 40 kommuner i de tyndt befolkede områder, foreslår i sin fem-punktsplan fra 2015 at oprette et særligt realkreditinstitut for disse områder, som kan træde til, dér hvor de sædvanlige kreditinstitutter ikke tør eller vil give lån til køb af hus eller virksomhed. Det vil ikke være konkurrenceforvridende i forhold til realkreditinstitutterne, fordi det særlige institut kun skal træde til dér, hvor de andre ikke giver lån.

Norge som inspiration

I Danmark kan vi lade os inspirere af Norge. De har en statsbank, der yder lån til folk, der vil købe en bolig i et tyndt befolket område, men ikke kan få lån hverken i bank eller realkreditinstitut. Ordningen fungerer sådan, at den lokale kommune i Norge går ind og vurderer personens indkomstforhold og evne til at tilbagebetale pengene. Falder vurderingen positivt ud, giver kommunen lån i samarbejde med statsbanken. I den norske model låner boligkøberen til samme rente, som staten kan låne til, plus et tillæg på et par procentpoint. Ved tab på lånet dækker kommunen 25 procent og staten 75 procent.

”Man kan bare skrive af efter Norge. Den dybe tallerken er allerede opfundet”, som boligøkonom Morten Skak fra Boligøkonomisk Videncenter siger om ordningen, som han vurderer som meget positiv.

Pantebrevsinstitutter

Pantebrevsinstitutter, som fx ”Udenombanken”, giver lån til høj rente mod pantebrevssikring. Pantebrevsinstitutterne giver lån dér, hvor banker og realkreditinstitutter har smækket pengekasen i, fordi de vurderer, at risikoen for tab er for stor. Der er grund til at være forsigtig og undersøge lånebetingelserne nøje sammen med en kyndig person, som man har tillid til. Og i øvrigt gøre sig klart, at god uvildig rådgivning kan koste lidt penge. En ”gratis” rådgiver er jo i praksis som regel ansat hos den potentielle långiver.

Børn hjælper forældre

Forældre køb har fået ny betydning. Det er ikke længere kun forældre, der køber boliger til deres børn. Det er også børn, der køber boliger til deres forældre som regel tæt ved børnenes bopæl. Disse køb sker også for at hjælpe forældre, der ikke kan sælge deres huse i yderkommunerne.

I Arbejdernes Landsbank har man både traditionelle og omvendte forældre køb, men har de senere år oplevet flere og flere af de såkaldt omvendte forældre køb. Børnene køber forældrenes ejerbolig og lejer den herefter ud til forældrene. Eller de køber en ejerlejlighed, som de lejer ud til forældrene. Er forældrene folkepensionister, og har de underskrevet en lejekontrakt med børnene som udlejere, har de mulighed for at få boligstøtte. Forældre køb er udtryk for en stærk social kontrakt mellem generationerne. Men god kemi og ligeværd mellem forældre og børn er afgørende for, at det bliver et godt forløb for begge parter.

Nedrivning af tomme huse

En af de ting, der kan være med til igen at hæve ejendomspriserne i de tyndt befolkede områder, er at få ryddet ud i den store mængde af tomme ejendomme, der står og forfalder og skæmmer omgivelserne i landsbyer og lokalsamfund. Det er som regel private ejendomme, hvor nedrivningspligten påhviler ejeren.

Statens Byggeforsknings Instituts skøn

SBI – Statens Byggeforsknings Institut – vurderede i 2014, at ca. 5 procent af landets ca. 1,2 mio. parcel- og stuehuse udgøres af små, utidssvarende og misligholdte boliger. Samlet set er der behov for nedrivning af 50-60.000 ejendomme. Det betyder en udgift på 5-6 mia. kr., da cirkaprisen for at rive en ejendom ned er 100.000 kr. Sætter man gang i sådan et projekt, vil det koste en halv mia. kr. om året i en tiårig periode.

Men pengene er godt givet ud. De er med til at løfte områdets værdi både for beboerne, huskøberne og investorerne. De skaber desuden lokal beskæftigelse og omsætning. Har området udviklingspotentiale, er det godt med en kommuneplan, som kortlægger områdets værdier og viser, hvad de frigjorte arealer kan bruges til.

Liv i de tomme huse

En lov fra april 2013 betyder, at kommuner i de tyndt befolkede områder kan tillade, at helårsboliger benyttes som flexboliger uden bopælspligt. Huse, som ellers står og forfalder, kan købes fx af børnefamilier fra byerne, som bruger husene som fritidshus. I modsætning til et egentligt fritidshus kan ejerne når som helst beslutte sig for at flytte permanent ind i deres flexhus. Man skal søge om flexboligstatus i den kommune, hvor huset ligger. Tilladelsen er personlig og gælder kun det konkrete hus.

Det er vigtigt for den sociale balance i de små samfund, at kommunen er opmærksom på også at få folk med ressourcer ind i husene. Ellers kan balancen tippe.

Landsbyfornyelsespuljen

I 2014 og 2015 er der etableret en statslig Landsbyfornyelsespulje på 200 mio. kr. årligt, som sammen med en kommunal indsats er et godt middel til at fjerne de udtjente huse og renovere de bevaringsværdige. Puljen kan både bruges til nedrivning, istandsættelse og fjernelse af skrot. Den omfatter:

- Gamle erhvervsbygninger i landsbyer
- Boliger i hovedgader
- Synlige bygninger fra befærdede veje

- Ejendomme i meget dårlig stand uanset synlighed fra vej
- Istandsættelse af ejendomme, hvor istandsættelse må forventes at give et positivt afkast til gavn for omgivelserne

Vælg de bæredygtige områder ud

Realiteterne med mange ældre uden for arbejdsmarkedet, alt for få jobs og mange forfaldne huse i de tyndt befolkede områder kræver en skarp planlægning og en målrettet indsats af kommunerne. Opgaven består i, at udpege de områder, der skal afvikles, og de områder, hvor der er basis for en bæredygtig udvikling. Hvor der kan skabes liv, så folk får lyst til at bo der. Det vil øge bankers og realkreditinstitutters investeringssikkerhed og skabe en bedre balance mellem udbud og efterspørgsel på boliger, så der kommer flere salg.

Hjørring Kommune som eksempel

Hjørring Kommune har 1. oktober 2015 fået Byplanprisen for en plan- og udviklingsstrategi, der går nye veje. Som mange andre kommuner i de tyndt befolkede områder har de oplevet nedgang i befolkningstallet, og at unge og yngre flytter til byerne, hvor der er uddannelsesmuligheder og arbejde.

Kulturelle fyrtårne og social kapital

Hjørring Kommune tror på kulturelle "fyrtårne" som vækstmotorer. I 2016 indvier de et teater-oplevelseshus, senere kommer et ungdomshus og et nyt sundhedscenter. Kommunen støtter også de landsbyer, hvor der er balance og social kapital. Det betyder, at 7 vejkantsbyer bliver forskønnet gennem nedrivning og nye grønne arealer. Planen strækker sig over 20 år og vil langsomt give øget bokvalitet. Den sociale kapital i disse områder er afgørende for, om de kan udvikle sig til bæredygtige samfund eller ej. Der er brug for de lokale ildsjæle, men der er også brug offentlige tilskud og for lempelse af kreditklemmen.

Multicentre

Multicentre med fx nærbutik, café, forsamlingshus, børneinstitutioner og sportsfaciliteter kan være med til at bevare ældres livskvalitet og gøre det attraktivt for yngre at blive i de tyndt befolkede områder eller flytte dertil. Multicentre kan udvides med tilbud om it-faciliteter og it-undervisning. Her kan også etableres arbejdsfællesskaber for mennesker med fjernarbejde.

Multicentre findes i både Norge, Sverige og Frankrig. I Danmark findes de i form af Plexus ved Idom-Råsted ved Holstebro. Multicentre kan etableres i et samarbejde mellem kommune, region og lokale foreninger.

Udflytning af statslige arbejdspladser

I oktober 2015 fremlagde regeringen den største plan for udflytning af statslige arbejdspladser nogensinde. I alt flyttes 3.899 arbejdspladser fra hovedstadsområdet. Regeringens formål med udflytningen er at skabe et mere "balanceret Danmark", hvor de statslige arbejdspladser er mere ligeligt fordelt mellem hovedstad og provins. 36 procent af Danmarks indbyggere bor i København og dets arbejdskraftopland og skaber 43 procent af Danmarks bruttonationalprodukt (BNP).

Tanken er også, at udflytningen vil styrke bosætningen og gøre nogle områder mindre sårbare i en tid, hvor bl.a. landbrug og fiskeri er i tilbagegang på bekostning af serviceerhvervene. Håbet er, at de nye statslige arbejdspladser kan være med til at skabe nye private arbejdspladser lokalt.

ÆLDRE SAGEN ANBEFALER:

- Lav et særligt realkreditinstitut efter norsk model, som kan løsne op for kreditklemmen.
- Overvej at lempe rådighedsbeløbet for købere af ejendomme i de tyndt befolkede områder, hvor leveomkostningerne er væsentlig lavere end i de store byer.
- Brug Landsbyfornyelsespuljen til nedrivning af ejendomme, som ikke er bevaringsværdige og til fornyelse af dem, der er.
- Udnyt flexboligordningen endnu mere i kommunerne, men tag hensyn til den sociale balance i de små samfund.
- Skab synergieffekter mellem de statslige institutioner, lokale aktører og erhvervsliv i udflytningskommunerne. Esbjerg Kommune voksede i 2014 med 30 nye energivirksomheder. Derfor giver det god mening, at Energistyrelsen nu skal flytte til Esbjerg.
- Afsæt midler til deltagelse i lokalt og regionalt samarbejde i udflytningskommunerne. Udflytningen af statslige arbejdspladser kan skabe en mere blandet form for viden. Nye ideer, projekter og arbejdsmåder kan opstå.
- Et personligt råd: Søg uvildig rådgivning. Start fx med en ven eller en slægtning, du har tillid til. Og rådfør dig herefter med en advokat eller revisor. Inden du går til långiver, som i sagens natur ikke kan være uvildig.

Kilder:

Danske Regioner, 2015: *Vækst i hele Danmark*. 10 forslag til hvordan der kan skabes mere regional vækst og udvikling i hele Danmark.

KL, Realdania m.fl., 2014: *Yderområder på forkant. 20 langsigtede strategiplaner for yderområderne*.

Boligøkonomisk Videncenter, 2014: *Flyttemønstre, indkomster og formuer blandt ældre personer og husholdninger*.

Statens Byggeforsknings Institut, 2014: *Boligmarkedet uden for de store byer, Sammenfatning, SBI 2014: 04*.

Statens Byggeforskningsinstitut og Dansk Byplan Laboratorium, 2014: *Innovativ service og ældres vilkår*. KL, 2014: *Danmark i forandring*.

Landdistrikternes Fællesråd, 2015: *5-punkt-programmet/Kreditklemmen*.

Politiken, 31. december 2012, Michael Rothenborg: *Ildsjæle skal tænke langsigtet*.

SYNERGI OG KREATIVITET I DE NÆRE SAMFUND

Når internet og mobiltelefoni virker, kan mange mennesker i de tyndt befolkede områder arbejde hjemmefra. Det tiltrækker mange fra de kreative fag: Forfattere og designere, men også folk med lange uddannelser slår sig ned herude. De behøver ikke bylivet for at skabe noget nyt. Roen, naturen og den friske luft i disse områder inspirerer dem i deres arbejde.

De vil gerne bo på landet eller i en provinsby, hvor de kan gå i lære i kommunen og få flere udfoldelsesmuligheder end på et travlt kontor i storbyen. Nogle er tilknyttet innovationsnetværk, der arbejder med energieffektive teknologier og miljøteknologi. Atter andre arbejder med natur- og kystturisme. Andre arbejder som konsulenter for lokale iværksættere. Der er efterspørgsel på disse frie fugle, som ikke vil fastansættes.

Her er også yngre par med børn, der har slået sig ned i huse, som de har købt billigt og forvandlet til deres drømmehus. De har ikke blot fået god plads og en stor have. De har også fået mere tid sammen med deres børn og mere ro. Mange har sagt deres job op, er flyttet fra storbyens stressede liv og har etableret selvstændige virksomheder og kreative værksteder med alt fra kunst til antikviteter.

Socioøkonomisk virksomhed og nicheproduktion

Rundt omkring i de tyndt befolkede områder findes socioøkonomiske virksomheder, som både skal tjene penge og leve op til et socialt eller bæredygtigt formål. I Nordjylland driver udviklingshæmmede fx købmandsbutikker og et hotel i Skovsgaard ved Brovst.

Også gårdbutikker, genbrugsbutikker og nicheproduktion vinder frem. Fx mikrobryggerier, Læsø salt, æbler og ost af særlig høj kvalitet fra Lolland. I Taars i Himmerland er den lokale bager berømt for sine brød med chili: "Øretæver" kalder han dem.

Lokalt erhvervsklima

I flere af de mellemstore byer i Midtjylland nyder erhvervslivet godt af et tæt samarbejde med politikere og embedsmænd i kommunerne. Personkendskab og let adgang til kommunens folk skaber synergi. Hvert år undersøger Dansk Industri i en landsdækkende undersøgelse, *Lokalt Erhvervsklima*, hvor tilfredse virksomhederne er med den service og de vilkår, som kommunerne tilbyder dem.

Ikast-Brande Kommune er for femte gang løbet med titlen som årets bedste erhvervskommune, og de midtjyske kommuner Herning, Skanderborg, Hedensted og Favrskov indtager de næste pladser og har øget afstanden til alle andre kommuner. I 2015 siger tre ud af fire virksomheder, at de aldrig har været så tilfredse som i år.

Ældre trives på landet

En undersøgelse fra Ankestyrelsen fra 2014 viser, at ældre generelt trives godt på landet. De er glade for

at bo der, selvom der er langt til bussen og butikken, og børnene oftest bor langt væk. Deres selvoplevede helbred er omtrent det samme som byboernes, de er lidt mindre bange og bekymrede i hverdagen, og de har mere kontakt med deres naboer. Til gengæld ser de deres børn lidt sjældnere.

Venø - en aktiv ø

Jan Bendix er pensioneret ingeniør fra B&O og bor på Venø i Limfjorden tæt på Struer sammen med 200 andre borgere. Han er drivkraften bag arbejdsgruppen *Udvikling i Vest*, hvis mål bl.a. er at få flere til at flytte fra by til land.

Venø har et godt mix af alle aldersgrupper. Det er ikke et "oldekolle" eller en "nisse-ghetto", som Jan Bendix siger med et smil. Omkring halvdelen af øens beboere er over 50 år, men resten er yngre folk. Her bor fx 41 børn under 18 år. De bliver hentet af skolebussen hver morgen, som tager de ældre, som ikke har bil, med ind til Struer for at handle.

Jan Bendix beretter om et lokalsamfund, der bobler af så mange aktiviteter og tilbud, at beboerne er nødt til at vælge noget fra, fordi arrangementerne overlapper hinanden.

"Vi har ufattelige mængder af gode kultur- og foreningstilbud tæt på i Struer og Holstebro. Der er musik, kor, teaterforeninger, Grundtvigs Forum, foredrag og meget andet. Vi mangler ikke noget som helst." Der er 15 km til bymidten i Struer. Men med "Danmarks bedste færgeforbindelse", som Jan Bendix siger, er det ikke noget problem. Det tager tre minutter at komme over med færgen, som sejler hvert tyvende minut hele dagen. Sidste færge afgår kl. 24. Jan Bendix kan ikke komme i tanker om en eneste ulempe ved at bo her, og han kæmper for at få flere til. Der er plads nok.

"Der er mange fordele ved et lille miljø. Vi kender hinanden, hjælper hinanden og koordinerer vores indsatser, når der er aktiviteter. Vi har en strikkeklub og en læseklub, hvor folk i alle aldre mødes hver uge. Ensomhed er ikke et begreb her, med mindre det er et personligt valg. Jeg synes, det er et ideelt samfund. Her er rart at bo", siger Jan Bendix stolt.

"Vi vil gerne have flere tilflyttere til øen. Både for at holde gang i økonomien og i færgen," siger han og understreger, at det er vigtigt både med ældre og yngre. "Vi skal ikke kun trække flere børnefamilier til. Det er ligeså vigtigt med ældre, for de er med til at skabe arbejdspladser for de unge. De er aktive og har tid og overskud. De har også penge, og de bruger dem. De skaber vækst for de lokale erhvervsdrivende, og de er aktive som frivillige."

Flere stærke ældre flytter ud

Ældre Sagen og arbejdsgruppen Udvikling i Vest har sammen bedt analysefirmaet Damvad Analytics om at samle erfaringer fra kommuner, som har gjort en aktiv indsats for at tiltrække ældre til de tyndt befolkede områder. Deres rapport rummer masser af inspiration og gode initiativer fra i alt otte kommuner. Her er et udpluk:

Struer Kommune

Kommunen har et varieret udbud af attraktive lejeboliger til ældre og en digital tilflytterportal med introduktion til fritids- og foreningsliv.

Vaffelbageriet

ÖRN BIRNIR 18

NOSSU
 Waffle & Ice Cream
 . 1.150 . Special
 Gammaldag vaffl
 Mandi og Pindur
 Jælar
 Vanilla
 Clafoutis
 Krum
 Látirli
 Lyttir
 Kinn Kinn
 Klappi
 Mörkugl Gula
 Símlur með Gula
 Símlur með
 Annars Þingir

Waffle & Ice Cream
 ERN Special
 ÖRN BIRNIR 18

Lemvig Kommune

Kommunen har en gruppe *tilflytningsambassadører*, som tager ud for at møde tilflytterne. Ambassadørerne er aktive folk fra sogne- og borgerforeningerne. Kommunen har også et tilflytternetværk, hvor ny-tilflyttere mødes. Netværket arrangerer sociale aktiviteter og events og mødes en gang ugentligt.

Varde Kommune

Kommunen har en *tilflytterservice* med velkomsthæfte med oversigt over aktiviteter og gratis billetter til arrangementer. Der er også to *velkomstambassadører*, som hjælper tilflytterne med at falde til. Ambassadørerne har en aftale med de lokale ejendomsmæglere og vandværket, så de får besked, når der flytter nye til byen. Alle nye borgere får en velkomstpakke med købmandsvarer samt et gavekort doneret af erhvervsforeningen. Varde Handel arrangerer bl.a. koncerter, som trækker folk til fra hele oplandet.

Nordfyns Kommune

I 2013 udformede Nordfyns Kommune en langsigtet strategi KANT for at styrke bosætning og turisme på Nordfyn. KANT står for: *Kulturarv, natur og turisme*. Ved at trække på sine styrker som nærhed til natur, kyst og strand samt den kulturhistoriske arv satser kommunen på at tiltrække besøgende og få folk til at slå sig ned. Ældre i de små landsbyer, som kommunen består af, er meget aktive i foreningslivet og gode til at komme i medierne og fortælle om, hvordan det er at bo på Nordfyn.

Liv på Ærø

Som en maritim ø med søfartstraditioner er Ærø vant til at tage godt imod nye folk. Kommunen har sat en kampagne i gang for at få ressourcestærke seniorer til at flytte til øen. Det sker gennem annoncer, pjecer og arrangementer, hvor frivillige øboere fortæller om livet på Ærø. Øen fremhæves også for at have landets laveste kriminalitet.

Under finanskrisen har Ærøs håndværkere været fuldt beskæftigede, fordi de mange tilflyttere har fået istandsat deres huse. Tilflytterne har også haft en betydning for handelslivet. "På Ærø er vi i en lidt speciel situation, fordi vi har flere butikker, end vi i grunden burde have i forhold til befolkningsstørrelsen. Det skyldes både turisme, og at vi har en stor købedygtig gruppe af seniorer," fortæller øens turist- og erhvervsdirektør. En af tilflytterne fortæller:

"Vi var blevet trætte af storbyen. Vi ville ud, hvor der er højt til himlen. Vi fik smag for stedet og købte huset, hvor vi har en fantastisk udsigt til vand og mark. Vi brugte det i weekenderne, men for tre år siden kaldte pensionsalderen, og så flyttede vi herover. Vi bor så dejligt!"

Odsherred Kommune

Odsherred Kommune er Danmarks største sommerhuskommune med 26.000 sommerhuse. Mange af sommerhusejerne betragter sig som borgere i kommunen. De fleste er ressourcestærke ældre, som enten er gået på pension eller kun har få år tilbage på arbejdsmarkedet.

I 2014 gennemførte kommunen et visions- og strategiprojekt, som frem til 2025 skal gøre sommerhusområderne mere attraktive gennem nye mødesteder og gode bymiljøer.

Omkring 2000 ældre har fået tilladelse til at bo i deres sommerhuse hele året. De fleste har en god økonomi og et stort forbrug af service, handel og oplevelser, som er med til at styrke kommunens økonomi.

Det afspejler sig i et stort antal butikker i kommunens sommerhusbyer. En detailhandelsanalyse fra 2013 har vist, at sommerhusbrugere lægger lige så mange penge i detailhandelen som de fastboende.

Guldborgsund

Kommunen har et korps af *bosætningsambassadører*, som arrangerer fortælleaftener, hvor de lokale introducerer tilflyttere til de forskellige lokalområder. Kommunen har et Udviklings- og Borgerinddragelsesudvalg med seks fokusområder: *IT, image, jobskabelse, uddannelse, offentlig transport og kommunal service*. Udvalgets anbefalinger bygger på undersøgelser og lokale dialogmøder.

Bornholm

Bornholms Regionskommune samarbejder med Real Dania, kommunens borgere, erhvervs- og foreningslivet om at formulere en strategi for Bornholms fremtid. Strategien er en del af en landsdækkende kampagne: *Yderområder på forkant*. Kommunens udfordring ligger i at skabe en form for positiv udvikling, selvom der ikke er vækst i erhvervslivet. I 2014 har kommunen ophævet bopælspligten i flere bornholmske byer, hvilket har skabt større fleksibilitet for sommerhusbrugere og potentielle tilflyttere. Resultatet er, at mange flytter permanent til øen, når de går på pension.

Bornholms Granit

Med støtte fra Real Dania er Vang Granitbrud blevet omdannet fra industriområde til naturreservat. Her er cykelstier, klipper til klatring, strand med vipper til udspring og observatorieposter for ornitologer. Her kommer mange turister, som nyder de guidede kajakture og hiking. Turisterne kan leje sportsudstyr i butikker i området, og der er åbnet flere restauranter og hoteller i nærheden.

Cold Hawaii

Byen Klitmøller i Nordjylland er af surfere blevet omdøbt til Cold Hawaii. På grund af sine vejr- og vindforhold er Klitmøller et paradys for surfere. De har skabt et spændende miljø og givet nyt liv til byen. Hvert år er der stævner i byen, som siden 2010 har været vært for et internationalt stævne, *Hawaii PWA World Cup*, der tiltrækker surfere fra hele verden. I 2013 blev Kronprins Frederik protektor for konkurrencen i *Cold Hawaii*.

Folkemøde, kultur-festival og Daglig Brugsen

Ligesom Bornholm er blevet samlingspunkt for den folkelige politiske debat, er Mors med sin kulturfestival blevet mødested for en folkelig kulturdebat. Begge dele er med til at skabe vækst og liv i sommerperioden og møder på tværs af generationerne. På Folkemødet på Bornholm i 2015 blev plejehjemsbeboere fx kørt rundt i rickshaws og kørestole af Ældre Sagens frivillige og unge fra Projekt Frivillig. Som formanden for ældre- og sundhedspolitisk udvalg i Ældre Sagen på Bornholm, Steen Sejfert Larsen, sagde:

“Det er så vigtigt, at vi ikke isolerer os som generationer. Det ville virkelig være dejligt, hvis vi kunne arbejde noget mere sammen.”

I Guldborgssund ved Gedser, Danmarks sydligste kommune, fungerer Daglig Brugsen som et levende forsamlingshus, der arrangerer foredrag og debatmøder i lokalsamfundet i samarbejde med byens cafe.

Frivillige ildsjæle

Mange steder kæmper frivillige for at holde liv i butikker, som ellers ville gå nedennom og hjem. Det gæl-

der både købmænd og specialbutikker. Fx den lokale brugs i Errindlev på Lolland og købmandsgården i Fjaltring i Lemvig Kommune.

Der er mange flere eksempler på lokale initiativer, som skaber et godt liv for ældre på landet. Både, når det gælder socialt liv, service, trafikforsyning, transport, kultur og turisme. Flere af disse initiativer bygger på offentlig – privat samarbejde.

Kilder:

Ældre Sagen, 2015: *Frivillige skaber livskvalitet.*

Dansk Industri, 2015: *Lokalt Erhvervs klimaundersøgelse.*

Damvad Analytics, 2015: *Seniorbosætning i yderområder.*

Danske Regioner, 2015: *VækstDanmark 2025.*

Ankestyrelsen, 2014: *Ældre på landet trives lige så godt som byboere.*

SBI – Statens Byggeforskningsinstitut og Dansk Byplanlaboratorium, 2014: *Innovativ Service og Ældres Vilkår, Centrale Anbefalinger.*

COOP Forum, 2014, Mads Munch Nielsen: *Dagli'Brugsen er vigtig for Gedser.*

Ældre Sagen

Nørregade 49 · 1165 København K · Tlf. 33 96 86 86 · www.aeldresagen.dk

